

spredte bidrag til studenterlivets historie. I alt er der syv forskellige artikler, hvoraf der er særlig grund til at pege på et interessant stykke om Orla Lehmanns ridehustale med redegørelse for forholdet mellem Fædrelandets referat og optrykket i Lehmanns efterladte skrifter og for opfattelsen af den i samtiden. Før dette afsnit har Dumreicher givet et livfuldt portræt af biblioteksmanden og forfatteren Frederik Fabricius (1789-1873), som uddyber Dumreichers egen artikel i Biografisk Leksikon. De øvrige bidrag, med bl. a. et om studenterhuens historie, er mere lette småstykker om studenterlivet omkring 1900.

Vagn Dybdahl.

Vald. Andersen: Vorbasse – et hedesogns historie. (Konrad Jørgensens Bogtrykkeri A/S, 1963). 370 s.

På grund af den krigshavn, som aldrig har ligget der, var det sydjyske sogn Vorbasse en gang hvermands eje. Til gengæld vidste kun få præcist, hvor sognet lå, og nu nævnes den berømmelige havn kun sjældent. Valdemar Andersen er ikke den første, der har beskrevet Vorbasse; der eksisterer en tre-fire ældre historiske eller »statistisk-oeconomiske« skildringer, hvoraf præsten H. W. Kaalunds fra 1756 er en af de tidligste af sin art i landet. Andersen har naturligvis støttet sig til sine forgængere, men hertil selv foretaget et kæmpemæssigt indsamlingsarbejde i trykte og utrykte kilder.

Bogen følger nogenlunde det vedtagne skema med topografi, oldtidsminder, kirker og kirkelige forhold, skoler og skoleforhold, befolkning o. s. v. Den går velgørende langt op i tiden med data fra de seneste år, og den har udmærkede kildehenvisninger og registre samt et sammenfoldet målebordsblad, der dog burde have været til at lægge uden for bogen. Det

er gedigen, veloplysende sognehistorie, krydret med gode fortællinger. Den tyske kolonisation i 1700-tallet behandles fyldigt med de forudsætninger, Valdemar Andersen har fra sin fortrinlige bog »Alheden« fra 1953. Også skildringen af landbruget i almindelighed, af vækkelserne i forrige århundrede og af præsterne og lærerne bør fremhæves. For landbrugets vedkommende må det dog som ved alle andre sognebøger fra den sidste halve snes år beklages, at Det kongelige danske Landhusholdnings-selskabs righoldige arkiv i Erhvervsarkivet ikke er udnyttet eller i det mindste gennemgået.

Vorbassebogens topografiske billeder er lidt stillestående og ensartede. En række meget karakteristiske visitkortfotos af gamle bønder er som noget delvist nyt strøet ud med rund, men noget tilfældig hånd, og den mulighed for gode, beskrivende billedtekster, som de indbyder til, er slet ikke udnyttet.

Finn H. Lauridsen.

Peder H. Smidt: Hverdag og fest. Vestslesvigske minder. (Historisk Samfund for Sønderjylland, 1964). 158 s.

Historisk Samfund for Sønderjylland fejrede en hel række jubilæer i 1964. Bl. a. var det 25 år siden, det første bind udkom i serien: Skrifter udgivne af Historisk Samfund for Sønderjylland. Man har markeret milepælen ved at udsende bind 31 i rækken, og hertil har man valgt de erindringer, som den vestslesvigske gårdmand, Peder H. Smidt, Spandetgård, for nogle år siden afleverede til landsarkivet i Åbenrå.

Disse erindringer ligger vel ikke helt på linie med den type værker, der gennem de senere år har givet skriftrækken dens meget høje videnskabelige standard. Men det er særdeles forståeligt, at man gerne har vil-

let bringe Peder H. Smidts erindringsblade ud til en større kreds, og man kan glæde sig over, at redaktionen har haft held til at få forfatteren til at ændre sin oprindelige beslutning om ikke at ville have erindringerne trykt.

Peder H. Smidt holdt sig i mange situationer tilbage, når han opfordredes til at deltage i større omfang i det nationalpolitiske arbejde. Hans plads var i hjemmet, følte han, og i den kreds, hvor han hørte til. Her øvede han især en indsats for frimeghedskirken.

Smidts erindringer har da deres betydelige interesse derved, at de tegner billedet af en af de mange betydelige sønderjyske personligheder, som uden at gribe afgørende ind i udviklingen var med til, ved at honorere de nærmeste krav, at sikre og udvikle landsdelens danskhed. Smidts påvirkning fra den grundtvigske højskole er åbenbar. Den gennemsyrlige både hans holdning til livets tilskikkelser og selve stilen i hans bog, gennemtrukket som den er med direkte og indirekte citater fra folkehøjskole-sangbogen.

Også det giver bogen værdi. Den tegner omridsene af en mennesketype og et livssyn, som er karakteristisk for en del af den sønderjyske danskhed under fremmedherredømmet og senere. Det sidste må tilføjes, fordi Peder H. Smidt med sin beherskede og kloge kommentar til opgøret med det tyske mindretal efter 1945 og til Sydslesvigsspørgsmålet giver ord til en af konsekvenserne af det livssyn, der hos ham og mange andre formedes i nationalitetskampen.

H. P. Clausen.

Frederik Høyberg: Gennem 80 Ar. Erindringer fra fremmedherredømmet. (Historisk Samfund for Sønderjylland, 1964). 136 s.

I Historisk Samfund for Sønderjyllands serie af små populære levned-

skildringer er udsendt et bind med Frederik Høybergs erindringer. Fr. Høyberg døde, højt bedaget, i 1919, og han havde afsluttet arbejdet med erindringerne allerede i 1912, da han var 80. Det er prisværdigt, at dette manuskript nu er bragt offentligt frem, og fortjenesten herved tilkommer nok fhv. højskoleforstander Hans Lund, der har forsynet bogen med en kort indledning.

Gennem de let læste og ganske upretentiøse erindringer får man et levende og sympatisk indtryk af en sønderjyde, der vel ikke stod i første gæled i nationalitetskampen, men som alligevel på sin egn øvede indflydelse på det danske kulturelle og økonomiske arbejde.

Høyberg hørte til på vesteregnen. Han var født i Tønder, opvokset i Ribe, og sin manddoms gerning øvede han i Visby sogn, et af de sogne fra det blandede distrikt, som måtte følge resten af Sønderjylland i 1864. Gennem sit slægtskab med den bekendte Knudsen-familie på Trøjborg og Visby Hedegård bragtes han ind i det i både åndelig og materiel henseende så vindskibelige milieu på den egn.

Erindringerne strækker sig fra levende fortællinger om bevægede optog i Ribe under treårskrigen over muntre episoder i Paris, da Høyberg i 1864 var medlem af den nordslesvigske delegation til den franske regering, til indgående skildringer af det folkelige, politiske og økonomiske arbejde, Høyberg virksomt deltog i. Et smukt udtryk for hans rodfæstethed i Vestslesvig er Høybergs gentagne forsvar for Jens Jessen mod de angreb, der rettedes mod ham.

Den lille bog giver et tiltalende billede af Høyberg, og i tilgift får man en mængde oplysninger om det nationale arbejde i egnen mellem Tønder og grænsen mod kongeriget.

H. P. Clausen.